

ДЗВОНИ ЛЕМКОВЩИНИ

№ 3 (78)
вересень-жовтень
2011 р.

Газета заснована
29 квітня 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

До 65-річчя депортації українців з Польщі

НА СПОМИН

с. Теофіпілька Козівського р-ну
на Тернопільщині

м. Калуш на Прикарпатті

ЦЕ ПОВИНЕН ЗНАТИ КОЖЕН

Відкриття пам'ятника депортованим, які нині проживають у с. Теофіпілька, – жертвам сталінських репресій, було знаменне для всіх присутніх і відсутніх з поважних причин. Це наша спільна українська незагоєна рана! Таку ж кару запроваджено до місцевих патріотів і борців за волю України, яких виселили в Сибір, на Воркуту.

Разом із тугою і тягарем у серці згадує розповіді своїх батьків і близьких родичів, тепер уже покійних, про страхіття і поневіряння, тортур і знущання, які довелося їм усім пережити. Є що згадати. Про ці страшні часи потрібно пам'ятати, потрібно шанувати пам'ять про нелегку долю наших предків.

Щорічно лемки демонструють свою культуру, звичаї, обряди і єдність, зокрема на 27-й «Лемківській Ватрі» в Ждині і 13-му Фестивалі в Монастириську. Той, хто хоч один раз відвідав ці свята, відчув гордість за свій втрачений край і зміцнів вірою в Україну. Враження передає словами неможливо. Потрібно побачити, відчути і прийняти близько до серця вогонь віри, надії і любові до ближнього, поваги і шани до культурної спадщини усіх етнічних груп українців.

Пам'ятник жертвам репресій відкритий у центрі села: біля меморіалу жертвам Другої світової війни, навпроти фігури Пресвятої Богородиці, яка ласкавим, теплим, материнським поглядом і своїм покровом захищає нас, зобов'язує передавати пам'ять нашим дітям і онукам.

Це повинен знати кожен. Цього не повинно повторитися із нашим народом і кожною українською родиною у майбутньому.

Щира вдячність усім, хто приклав свою працю і зусилля, щоб цей Пам'ятний знак народився і зайняв належне і незабутнє місце в серці кожного селянина. Вірю, що цією доброю справою не закінчиться наша пам'ять і спомин про жертви депортації, що вони житимуть вічно. Це знак єдності українців, які вистояли у боротьбі за Українську державу.

Нехай гірка сльоза кожного із нас не порушить спокою предків, а відновить душевний спокій і рівновагу. Нехай щира молитва буде подякою за їхні страждання.

Володимир БЕК – голова Козівської районної організації ВУТЛ.

ПРО ЦЕ МИ ПОВИННІ ПАМ'ЯТАТИ

*«Блаженний не той, хто тратити уміє, коли приходить час утрат,
Блажен той, хто відродиться зуміє на попелі усіх утрат.»*

Ці віщі слова увічнені на пам'ятному знаку з нагоди 65-річчя депортації етнічних українців з Польщі, встановленого в зеленій гущі біля Палацу культури «Мінерал», чи не найбільше знаменують про велику трагедію, що сталася з нами в середині минулого століття.

Недільної обідньої пори, 21 серпня біля «Мінералу» було особливо людно. Тут зібралася численна громада міста Калуша і Калуського району, гості з Львівщини, Тернопільщини, Івано-Франківщини та Польщі, щоб долучитися до знаменної події – відкриття та освячення пам'ятника. Серед присутніх – заступник міського голови Оксана Табачук, секретар міської ради Олександр Челядин, начальник управління культури Антоніна Попадюк, член колегії Всеукраїнського товариства «Лемківщина» Андрій Тавпаш, староста «Лемківської Ватри» в Монастириську Михайло Тиханський, духовні пастирі Григорій Мороз, Михайло Бігун, Анатолій Дуда-Квасняк. На урочистостях промовляли голови Івано-Франківських обласних організацій «Лемківщина» Степан Криницький і «Надсяння» Григорій Кирниця, голова Стіваришиня лемків Польщі Андрій Копча, народна артистка України, лауреат Шевченківської премії проф. Марія Байко, історик-лемкознавець Іван Красовський.

Лемки здавна проживали в Карпатах. У вересні 1944 р. Комітет Національного визволення Польщі та уряд радянської України уклали угоду про обмін населенням. Етнічних українців переселяли в УРСР, а поляків – навпаки. Страшна ситуація довкола цього спричинила трагедію в тисячах сімей. Українські села знищували, палили хати, руйнували церкви. З рідних домівок із Лемківщини, Надсяння, Холмщини та Підляшшя було депортовано в 1944-46 рр. 483 тисячі етнічних українців. Про це ми повинні пам'ятати.

Урочиста пісня Прикарпатського фестивалю лемківської культури «НАС КЛИЧЕ ЗЕЛЕНА НЕДІЛЯ»

Слова В'ячеслава СЕМЕНКА
Музика Ярослава ТЕПЛОГО

Як листя, розвіяне вітром,
Нас гнала недоля лиха.
Сльозами прощання розмитий,
Наш край за горбами зникав...
В тумані розтанули храми,
Дороги на Схід нас вели,
Туди, де гоїлися рани,
Обпалені жаром війни.

ПРИСПІВ:
Нас кличе, кличе Зелена неділя,
Наш поступ твердий ніхто не скорив.
Нас гріла в праці і звала надія,
І наша, і наша свіча ще горить!

Бескиди ще нас пам'ятають,
Святковий молитвенний спів,
Як горе прийшло на світання
В оселі до наших батьків.
Та ми не скорились, не впали,
Не кинули в безвість віків.
Надія нам сили додала
Здолати усіх ворогів.

ПРИСПІВ
Ми нову ріллю засівали
Лемківським своїм майбуттям.
Ми мову і звичай плекали,
Як мати маленьке дитя.
Не висохне наше коріння,
Росте і колоситься лан.
Бо ми є дітьми України
На ногах і благі літа!

ПРИСПІВ

ХРОНІКА НОВИН

20-річчя Бережанської «Лемківщини»

17 вересня у Бережанах урочисто відзначили 20-річчя від часу заснування районного товариства «Лемківщина». Заходу передувало відкриття пам'ятної таблиці уродженцю с. Висова на Лемківщині Орестові Гижі – лікарю-стоматологу, фольклористу, краєзнавцю, почесному громадянину Бережан, на будинку, де колись розміщувалася стоматологічна поліклініка. Стояла сонячна осіння погода. За традицією отці Микола і Михайло відслужили папахиду та освятили таблицю.

Добре слово про О. Гижю мовили міський голова Володимир Музичка, голова районної організації ВУТЛ Галина Мострянська, заступник директора Державного історико-архитектурного заповідника (ДІАЗ), почесний громадянин Бережан Богдан Тихий, викладач місцевого Агротехнічного інституту Ігор Гудь, голова ВУТЛ Олександр Венгринович. Приємною миттю урочин було нагородження активістів встановлення пам'ятної таблиці та жертводавців. Учасники гурту «Лемкиня» при Краєзнавчому музеї (кер. З. Головацький) виконали кілька лемківських народних пісень.

Почесними гостями свята були директор Тернопільського обласного художнього музею, редактор газети «Дзвони Лемківщини» Ігор Дуда, син видатного лемківського письменника Юліяна Тарновича – Олександр Тарнович з Ужгорода, лемківські діячі Людмила Квасниця і Лариса Гойняк із Тернополя, Володимир Бек із Козови, Марія Бурдяк із Чорткова.

Літературно-мистецький захід «Пам'ять серця» відбувся у виставковій залі ДІАЗу. Тут експонувалася виставка матеріальної та духовної культури лемків, а також малярства Стефанії Русиняк. Звіт про 20-річчя діяльності районного товариства «Лемківщина» виглосила його голова Г. Мострянська. З вітаннями виступили Олександр Венгринович (який вручив товариству прапор), Ігор Дуда (який подарував «Лемківський словник»), Григорій Лехняк – заступник голови райдержадміністрації, Роман Висоцький – голова райради. Змістовною була мистецька частина святкового дійства. Колоритні лемківські пісні виконала юна бережанка Настя Бабич, гурт «Лемкиня», дует у складі Лілії Слободної та Ірини Пудлик. Гостей частували смачними лемківськими стравами.

Концерти словацьких лемків

20 вересня у Львові, а 23 вересня у Тернополі вперше виступав Піддукланський художній народний ансамбль зі Словащини. Лемки з Пряшева чудово грали, танцювали і співали. Схвальні оплески отримали 12 молодих пар, які виконували обрядові пісні й запальні танці з пральниками, коритцями, ложками, косами та рожевими віночками. Протягом концерту костюми змінювали не менше 10 разів. Шкода, що колектив приїхав без попередньої домовленості з лемківською громадою, тому в залі обласної філармонії були і вільні місця.

Засідання Колегії ВУТЛ

2 жовтня у Тернополі («Лемківська світлиця») проводилося чергове засідання Колегії ВУТЛ. Тернопіль представляли Олександр Венгринович, Ігор Дуда, Василь Прокоп'як, Марія Бабичук; Львів – Степан Майкович, Лідія Плахтій; Івано-Франківськ – Степан Криницький, Юрій Марканич; Закарпаття – Микола Вовк. Запрошені Володимир Ардан, Андрій Тавпаш, Михайло Шпак (Львів), Ірина Ковтун (Київ), Людмила Квасниця, Михайло Тиханський (Тернопіль). На порядку денному стояли питання:

1. «Лемківська Ватра-2011» в Ждині, Польща. Оцінка, ставлення, пропозиції Колегії.
2. Світовий Конгрес СФУЛО. Підготовка, розгляд Статуту, організація проведення.
3. Всеукраїнський Фестиваль лемківської культури «Дзвони Лемківщини» в Монастириську 2011 р. Підведення підсумків.
4. Візи. Проблеми та їх вирішення.

Продовження на с. 2.

Марія ПАРИЛО – заступник голови Калуської міської організації ВУТЛ.

Засідання Президії СФУЛО.
Пряшів, Словаччина. 14.10.2011 р.

ХРОНІКА НОВИН

Закінчення.

Ухвалили: винести питання «Лемківської Ватри» в Ждині на чергове засідання Президії СФУЛО; направити відповідного листа – голові ОЛП Ш. Гладіку; голові ВУТЛ зустрітися з відповідальними працівниками МЗС України; проект Статуту СФУЛО прийняти за основу з врахуванням поданих пропозицій; обговорення кандидатури голови СФУЛО провести після засідання Колегії в Пряшеві; Львівській обласній організації навести порядок у видачі віз; просити Консульство Польщі у Львові надати окремий код обласним організаціям.

Квоту з восьми кандидатів делегатів на наступний Конгрес СФУЛО розподілили наступним чином: по два – від членів-засновників (Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ), по одному – від інших обласних організацій. Визначили розміри фінансових витрат на проведення Конгресу.

«Лемківські усні історії»

4 жовтня у світлиці Рожнятівської районної бібліотеки (Прикарпаття), в рамках проекту «Лемківські усні історії», до регіонального лемківського товариства «Бескидське земляцтво» завітала незалежна дослідницька група, яку очолювала Коріна Венгрин Кодил зі США. Метою групи є збирання та зберігання матеріально-духовної, історико-культурної спадщини лемків. На зустрічі з американською делегацією був присутній голова райдержадміністрації Микола Філіпович. В цей день люди ділилися спогадами, звучали давні лемківські пісні. Про свої плани розповіли поетеса Катерина Русин і голова товариства Юрій Марканич.

«Пісні незабутого краю»

8-9 жовтня в Народному Домі м. Городок на Львівщині відбувся 10-ий Міжрегіональний фестиваль-конкурс «Пісні незабутого краю», присвячений відродженню поетично-лісенної культури Закерзоння і 65-й річниці депортації етнічних українців з Польщі. Від 2003 року з невеликого потічка фестиваль виріс у повнощоденну річку.

Учасники проходили попередній відбір у своїх областях. Пісні, танці та поезія мали бути пов'язані з тематикою рідного краю. Конкурси проводилися в семи номінаціях: солісти-вокалісти (у вікових категоріях – до 12 і від 13 р.), авторська пісня, вокально-інструментальні ансамблі, читці, хоріві колективи, танцювальні групи. З привітаннями до присутніх звернувся міський голова М. Савка, голови райдержадміністрації та райради Ю. Візняк і В. Полуцаканич, голови суспільно-громадських товариств – В. Середа («Закерзоння»), Н. Зятик («Лемківщина»), Д. Грецько («Надсяння»), Я. Спільник («Холмщина»).

У фестивалі-конкурсі взяли участь більше 60 колективів із Галичини та Волині. Гран-Прі виборов оркестр народних інструментів Львівської Національної музичної академії ім. М. Лисенка (кер. Ярослав Олексів). Виступи традиційно оцінювало поважне журі на чолі з проф. Марією Байко – народною артисткою України, лауреатом Шевченківської премії.

9 жовтня відбувся гала-концерт переможців фестивалю. Ведучий – Богдан Пастух зі Львова.

Засідання Президії СФУЛО

14 жовтня в залі засідань Руського Дому (м. Пряшів, Словаччина) під керівництвом в. о. голови СФУЛО Івана Лаби відбулося чергове засідання Президії СФУЛО. Закінчив Українських Лемківських Об'єднань. У засіданні взяли участь від Словаччини – Петро Сокол, Павло Богдан, проф. Мирослав Сополіга; від України – Олександр Венгрінович, доц. Ігор Дуда, Степан Майкович, Андрій Тавпаш, Оксана Данилів; від Польщі – Стефан Гладик, Василь Шлянта, Петро Шафран; від Сербії – Богдан Віславський, Яким Грубеня. Серед за-

прошених: проф. Ольга Бенч – Генеральний консул України у Пряшеві, доц. Степан Криницький – голова Контрольної комісії СФУЛО, Елемір Рац – член Президії Союзу Русинів-Українців Сербії.

На Порядку денному стояли три питання: звіт про виконання Постанови Президії від 23.07.2011 р., організаційне забезпечення 5-го Конгресу, обговорення проекту Статуту СФУЛО. На засіданні ухвалено надалі іменувати діючу Президію Радою, як керівного органу СФУЛО. До Ради обирали по два члени від країн – суб'єктів Федерації. Наступне засідання Ради провести 17 березня 2012 р. в м. Горлиці, Польща.

Цього ж дня Генеральний консул проф. Ольга Бенч прийняла членів Президії СФУЛО в ошатному приміщенні Консульства України в Пряшеві. Вона розповіла про діяльність консульства, спрямованої на захист інтересів української національної меншини в Словаччині. Ігор Дуда вручив пані Бенч «Лемківський словник» (Тернопіль, 2011), а Андрій Тавпаш – книгу В.Чобана «Чуєш, брате мій» (Львів, 2011).

Пам'ятник на спомин

23 жовтня в с. Теофіпілка Козівського р-ну на Тернопільщині відкрито пам'ятний знак «На спомин про депортованих українців із етнічних земель Лемківщини, Надсяння, Підляшшя, Холмщини» з образом скорботної Божої Матері. На постаменті викарбовано назви 14 сіл, переселенці з яких тут проживають. Організаторами встановлення пам'ятника виступили проф. Іван Максимович – ректор Буцацького інституту менеджменту та аудиту, Володимир Перцак – голова сільського осередку «Лемківщина». Проект запропонували проф. Володимир Бадяк і Марія Максимович-Бадяк. Над його спорудженням працювали Ігор Кобялко, Ярослав, Олег і Богдан Коздринь, Нея Ягода. Пам'ятний знак, разом із капличкою Пресв. Діви Марії та меморіалом полеглих у війні, склали єдиний духовний центр.

Богослужіння та освячення пам'ятника проводили священники під проводом отця декана Євгена Бойка. Виступали сільський голова Євгена Дмитраш, голови райдержадміністрації та райради Юрій Пудлик і Петро Релела, заступник голови обласної організації ВУТЛ, редактор часопису «Дзвони Лемківщини» Ігор Дуда. Художні колективи села і вокалісти з району дали святковий концерт (кер. Тетяна Овсік).

«Радоцина в моєму серці»

Така назва книги проф. Миколи Барни, що вийшла цього року в тернопільському видавництві «Підручники і посібники» (240 стор.). У ній розповідається про трагічну долю лемківського села Радоцина Горлицького повіту, примусово виселених 18 червня 1945 р. в Кіровоградську область. Наведено докладний список евакуйованих родин. Збірник охоплює сім різнопланових розділів: «Лемківщина і лемки», «Радоцина – моє рідне лемківське село», «Депортація чи переселення», «Пам'ять про свої витоки», «Наукова та культурно-освітні діячі», «Лемківські Ватри», «Всеукраїнське товариство «Лемківщина» і його діяльність». Книга ілюстрована чорно-білими та кольоровими світлинами.

Автор праці М. М. Барна народився 8.02.1938 р. в с. Радоцина. У 1946 р. разом із батьками переїхав на Тернопільщину. Закінчив Львівський лісотехнічний інститут. Нині – доктор біологічних наук, дійсний член Академії наук вищої школи України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри ботаніки Тернопільського Національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Книгу присвятив світлій пам'яті своїх батьків та всіх радоцинян, що відійшли у вічність.

Мовою документів

19 лютого 1946 р., Щавне

Прохання жителів гміни Щавне Сяноцького повіту до голови Ради Міністрів Республіки Польща Е. Осубка-Моравського

Наближається 1-ше березня 1946 р., а з ним знову буде продовжена названа добровільною переселенча акція на Схід, тимчасово призупинена.

Нижчепідписані, як представники громад гміни Щавне Сяноцького повіту, просять подумати про доцільність цієї акції, а свою просьбу підтверджують наступними мотивами:

На цій землі жили наші предки згуртованою лавою, від незапам'ятних часів, на ній у поті чола працювали, нам її залишили.

У нинішній війні, в 1939-1944-1945 роках, сини цієї землі, одні віддали своє життя – найдорожчий скарб, який людина має, для її оборони і Польської Республіки; інші залишаються далі у лавах польської армії, готові до самопожертви, і всі вони проїняті єдиною надією, що Держава гідно оцінить їх посвяту і жертви, принесені для її визволення.

Немала кількість тих, хто залишився після війни – батьки і сироти, хочуть надалі залишитися на своїй землі, за яку їхні сини і батьки проливали кров; історія давно говорить, що земля, за яку захисники віддали життя, належить їм.

Місцевість гміни Щавне зараховується до тих, які в часі воєнних дій 1944 р. дуже потерпіла. Є громади, такі як Щавне, Полонна, Завадка Морохівська, Карликів, у яких вщент спалено 75% садіб з усім майном.

Маючи запевнення з боку Держави про відбудову, жителі громад без жодної допомоги наполовину відбудувалися, вкладаючи останні трудові зусилля і гроші; все це має безповоротно і марно пропасти через переселенчу акцію...

Гміна Щавне не змогла обробити орного поля в 1945 році, бо не мала запряжок і зерна для засіву, але задовільно виконала доведений контингент із поважними збитками для своїх родин; цими діями заслужила в Держави право на можливу прихильність.

У гмінних громадах досі не було жодних політичних рухів, бо члени громад стоять на позиції, що лише праця і освіта є єдиною дорогою до добробуту.

Нижчепідписані мають надію, що при добрій волі і холодній розважливості, приведені мотиви мають досягнути своєї мети.

За громади гміни Щавне

(Під текстом Прохання поставлені підписи і печатки солтисів громад: Щавне, Височани, Полонна, Куляшне, Завадка Морохівська, Репідь, Прибишів і Мокре. Далі – 23 підписи інвалідів війни і 43 сиріт батьків, які полягли на війні. Пер. з польськ.).

(Eugeniusz Misilo. Repatriacja czy Deportacja. T.2. –Warszawa, 1999. – S. 52-54).

ВЕЛОПОДОРОЖ НА ВАТРУ В ЖДИНЮ

Усе починалося з того, що я познайомився зі Сергієм Штаєм на фестивалі «Дзвони Лемківщини» в Монастириську. Спочатку мова зайшла, як у всіх велосипедистів, про велосипед. Сергій приїхав на Ватру з Підгайців на своєму двоколісному «другові». А згодом ми розповіли один одному про наші родини, які були переселені з Лемківщини: моя – зі села Кам'янки (повіт Лисько), а його – зі славної Криниці. Сергій запропонував досить цікаву ідею – поїхати у польську Ждиню на велосипеді. Спочатку ця ідея у мене викликала велике здивування, але більше – цікавість. Я погодився. Вже зимою, на відомому тернопільським велосипедистам інтернет-форумі «Шприха», було оголошено про початок поїздки. Охочих відвідати Польщу на велосипеді було б, мабуть, багато, але загалом нас назбиралося десятеро – 9 хлопців і одна дівчина.

Товариство «Лемківщина» нам посприало в отриманні віз. Чим ближче до поїздки, тим більше я хвилювався: перевіряв свій велосипед по кілька разів на день. Бо навіть пробита шина в дорозі призводить до зупинки всієї групи на годину, не кажучи вже про значну поломку. Забіжу наперед і скажу, що протягом усього шляху наші велосипеди не зазнали жодної технічної поломки і ми ні разу не зупинилися на велорейді.

Перед поїздкою кожному дісталася якась роль-завдання. Сергієві – визначення маршруту та орієнтування на місцевості в незнайомій країні. Коли хоч раз спробуєте, то зрозумієте, що компасом не так просто володіти. Він також вважався технічним майстром. Василь був шеф-кухарем у команді, якому допомагав Віталій. Перед поїздкою вони склали меню на кожний день.

Нашу митницю і кордон ми минули без жодних проблем і затримок часу. На польському боці нас пропустили без черги по спеціальному коридору для велотуристів. Кордон ми залишили з добрим настроєм. Відтак для нас відкрився справжній велосипедний рай: відмінні дороги, дорожня розмітка, толерантне

ставлення водіїв до велосипедистів. Гірські краєвиди захоплювали. Перший день подорожі збіг надто швидко. В пошуках місця для ночівлі, вперше зустрілися з європейським ставленням до туристів. Біля річки Сян розміщений велокемпінг, де можна і вогнище розкласти, і розмістити намети, і випити чаю на дерев'яних столах. Все чисто, охайно і безкоштовно.

На другий день велоподорожі випадком нам послав пана Юзефа, який під вечір прогулювався на «ровері». Він запросив нашу групу додому на ночівлю. Ми були вкрай вражені його та дружини Станіслави гостинністю і добрим ставленням до незнайомих людей з України! Вкотре себе запитую: «А чи зміг би я так запросити до себе ціле товариство незнайомих і присвятити їм вечір?» Як написано в Євангелії від Матвія: «Спраглого напоїти, подорожнього прийняти»...

Третього дня з нами трапилася цікава пригода. Ми намагалися скоротити шлях через гори, тому опинилися на горі Магура. Сфотографувалися біля пам'ятного знаку на перевалі, де в свій час проводив Богослужіння майбутній Папа Римський Іван-Павло II, та зробили записи у книзі для подорожніх у капличці. Далі з швидкістю спускаємося з гори. Проїжджаємо мисливське господарство «Рись». Середня швидкість подорожі складала 22 км/год, але якось нам вдалося розвинути близько 75 км/год.

Третього дня вночі прибуваємо в Ждиню. Розкладаємо намети на ватрянному полі і відпочиваємо. Вранці відкрилася 29-а «Лемківська Ватра». Прослухали концертну програму. Наша група зайняла призові місця на Лемківській спартакіаді, була нагороджена кубками і грамотами. Оглянули виставку народних промислів, купили сувеніри. Повертаючись додому, заїхали в курортне місто Криницю, де через зливу змушені були переночувати у місцевому готелі. Без пригод добираємося додому: позадю 650 км.

Подорожуйте! Подорожі зроблять вас щасливими.

Руслан ТХОРИК, м. Тернопіль.

Учасники велоподорожі з паном Юзефом.

ЛЕМКІВСЬКИЙ КАЛЕНДАР – 2011 р.

- 160 – Микола МАЛИНЯК (*1.09.1851, с. Кам'яна, п-т Новий Санч + 1915, м. Талергоф, Австрія) – священик, доктор богослов'я і філософії.
 150 – Тит МИШКОВСЬКИЙ (*4.10.1861, с. Перегримка, п-т Ясло + 4.02.1936(9), м. Львів) – церковний діяч, письменник, професор богослов'я у Львові.
 260 – Дмитро БОРТНЯНСЬКИЙ (*28.10.1751, м. Глухів, Україна + 27.09. або 10(9).10.1825, Санкт-Петербург) – композитор, директор Придворної капели в Санкт-Петербурзі (з 1801). Батько – із с. Бортне, п-т Горлиці.

Отець Степан ВЕНГРИНОВИЧ (*1897 +1954)

МОРАЛЬ І ПРАВО.

«Добровільне» переселення до СРСР

Кому було потрібне їх (людей) виселення? І для чийого добра? І прийшла переселенча комісія, а до помочі собі завербувала банди, а ці почали палити, грабувати й мордувати, щоб тільки зрушити впертого лемка з його землі. А ми читаємо, що десь там в Огайо злінували без суду якогось негра. А тут не негр, а помордовано сотні й тисячі такі зовсім білих лемків. І це не були якісь невідомі бандити, але ті, що їх завербували державні чинники. А як і це не помагало, бо лемко умів боронитися перед бандами, тоді прийшло військо, та в ньому тільки рядові говорили польською мовою, але їх старшини і підстаршини говорили тільки по-російськомому. Перед ними лемко вже не міг оборонитися.

Був Йордан (19.01.1946 р.) і морози. Я не ждав, що військо «поможе» мені виносити речі і меблі. Я сам винайняв собі підводи і возив своє майно на станцію (в Сяноці). Вже від'їжджав передостанній віз, як надійшли вояки з кісами. Ішли мою Скляною вулицею догори. Мій сусід, старенький церковний провізор, жив з жінкою у такій малесенькій хатинці й був певний, що його залишать. Я йшов побіч воза, піддержував клунки, щоб не попадали й бачив, як в мого сусіда вилетіли двері із завіс і одиноким вікно з рамами, й почали викидати надвір ліжко, стіл, шафку і все майно мого старенького вбогого сусіда. А як мій останній віз від'їжджав, то в хаті сусіда вже була пуста, а він сидів на станції під голим небом, на морозі, коло купочки своїх речей і їх пильнував. А вояки пішли далі, вулиця за вулицею «помагати» лемкам виносити їхні речі. Це називалось і писалось, що лемки з незвичайним ентузіазмом прийняли пропозицію на їхнє «добровільне» переселення до СРСР. І це зветься мораль і право.

Я дістав цілий вагон для себе й на свої речі, бо я віз дев'ять вуликів з Лемківщини до СРСР. Вагон цілий залізний, отже було холодно і ніяк не можна було його огріти. Дверей не можна було зачинити, бо треба було кудись виставити надвір рурку від залізної кухонки. Ми їхали цілий тиждень. Я відморозив руки. Сидів коло кухонки, коліна спереду теплі, а в плечі дує морозом від незамкнених дверей. Так ми приїхали до Самбора, а наступна станція – Ваньовичі. Там жив мій старенький батько в парафіяльному домі. Там, наче рідна хата. Але як туди дістатись? Транспорт їде далі, на Стрий. Якби хотіли відчепити мій вагон й туди відвезти. Ходжу, прошу – ані мови. Аж хтось з місцевих порадив підкупити начальника станції. Як, давати хабар? – подумав я. Та ж це не кондуктор чи машиніст, а сам начальник. Не маю відваги. Але я таки послухав поради людей і поспробував. Взяв літру меду із своєї пасіки, ще й купив пляшку горілки, довідався де живе начальник станції і пішов до нього. Було ще раненько і він лежав ще в ліжку. Стукаю. Вийшла його жінка. Передаю пляшки і прошу, що мені треба відставити мій вагон до Ваньович. Не минуло півгодини, з'явилися залізничники, почали свистити, шибувати моїм вагоном вперед і назад, над'їхала льокомотива і мій вагон сам один, як пан, в'їхав з парадом до станції у Ваньовичах, шість кілометрів від Самбора. Це вперше я зустрівся тут в Союзі з мораллю й правом. Пляшка горілки – і неможливе робиться тут зразу можливим.

І я побачив старенький парафіяльний будинок і три зелені смереки коло хати, й білу церковцю на горбочку й алею беріз, які я садив з татом. Такі вже великі дерева повиростали. Таке все миле, таке знайоме й таке рідне. З комина йшов дим, там варили вечерю і... запахло тепле молоко, і ввижалась чиста постіль у теплій кімнаті. На селі вже знали, що я з речами на станції, збіглись знайомі селяни, помогли виладувати. Потім приїхали підводи, одна, друга, багато їх приїхало. Ніхто не кликав, приїхали самі, з власної охоти, бо мене знали й любили в селі. Зробилося темно і хлопці світили якимись смоляками, наче смолоскипами. І довгий ряд наладованих возів, в освітленні тих примітивних смолоскипів, зближався з повагою до парафіяльного дому. Вже бачу город і живопліт, який я часто стриг ножицями. Всі вікна освічені, ворота відкриті – ждуть на гостя, що ось-ось приїде. Ми з жінкою йдемо за останньою підводою, наче задня сторожа, що замикає похід. І раптом щось страшне й несподіване: стріли з рушниць коло возів, напереді й з боків, сальва за сальвою, кулі свиснуть над головою. Вози розбігаються

Поворот. Лінійник Турса Венгрина (1924-2002)

по полях, повертаються по ровах, погубились шафи, інші меблі по снігу... один жах. Війна це? Чи напад бандитів? Чую спереду крики, десь там на ганку голос мого батька. Вкінці все вияснилось.

В селі було військо, бо за два тижні мали бути вибори. Отже військо, обов'язково! В кожному селі для охорони, для порядку... захищати мораль і право. Вояки побачили світло на станції, а потім похід возів в освітленні смолоскипів, отже, подумали, що це бандерівці нападають на село. Дуже дурні мусили б бути ці бандерівці, щоб нападати на село в освітленні, та ще й на возах. Але це була брехня. Бо вози виїздили з села і найменша дитина знала, що це молодий священик приїхав з Лемківщини. Зрештою, чому всі кулі летіли горою понад возами? Чому ні один постріл не вцілів коня чи візника? Ім хотілось перевірити мої клунки, глянути, що цей буржуй привіз. Його особливо зацікавила велика зелена скриня. Казали їй відкрити, а там були хутра, одяг і постіль. То їм засвітилися очі, бо було б що продавати чи міняти на самогон...

Так воно і сталося. Зараз цієї першої ночі, розбили мої вулики й забрали рамки з медом, а мертві бджілки валялись рано на снігу. Ще трохи пізніше хтось уночі розбив двері до комори і мої клунки і пакки були сплюндровані. Старшина цього відділу, що був у селі, часто заходив до нас, завжди в товаристві двох рядових, смаглявих грузинів. Чи він був лейтенант чи старший лейтенант, я не знаю, бо ще тоді не визнавався на їхні відзнаки. Мене кликали бавити «гостя». А гість завжди приходив з горілкою. Витягав пляшку спирту з кишені, ставив на стіл, просив три «стакани», хліба й цибулі, й самі гостились. Наливав собі пів склянки спирту, а його товариш держав напоготівлі воду у другій склянці. Офіцер випивав спирт одним душком, а тоді попивав його водою, і щойно там, у шлунку вони змішалися. Так випивали втроях цілу пляшку. А по їх відході зауважила тітка, що її суконка з шафи пропала, а іншим разом десь загубився будильник, що стояв на столику коло ліжка. Бувало таке, що треба було переночувати офіцера. Жінка постелила на отомані чистеньке простирало, і килим підстелила, щоб не гризли пружини, так як в минулому ми привикли приймати достойних гостей. На другий день офіцер від'їхав, а килима під простиралом не можна було ніде відшукати: така офіцерська мораль і честь. Одного разу вбігає до нашої хати цей солдат-грузин, кажучи, що ніби вони, десь в третій кімнаті, за шафою, залишили ручну гранату. Якось нова напасть, думаю собі. Я ж там з жінкою замешкав, спимо там, розмістив усі свої речі і ніде ніякої гранати не бачив. Але я сказав, щоб він шукав. І він шукав. Аж тепер на Сибірі я зрозумів його хитрість і підступ.

Далі буде.

Степан КРУШКО – секретар Координаційного комітету реоптантів у Словацькій Республіці, Пряшів.

ПРОЦЕС АДАПТАЦІЇ ТА АСИМИЛЯЦІЇ
оптантів на Україні та після повернення їх у Словаччину

Продовження. Поч. у №77.

Через прозивку «рус» оптанти ганьбляться за своє походження і сьогодні. Про них ніколи не робили телевізійну передачу, про їх успіхи та досягнення. Говориться тільки про їх проблеми в негативному світлі. Словаки реагують: «Чо заса хчу?»

У 2002 році редакція для національних меншин Кошицького телебачення на кошти приватних людей та Комітету реоптантів зняла цінний документальний фільм про наших визначних людей в Україні. Але до сьогодні Словацьке телебачення ні Міністерство культури Словаччини не знайшло грошей на виготовлення документального фільму про їх долю. Такі зустрічі для наших родаків були великими подіями, справжнім святом. Ми очаровані, як наших представників вітають краєзнавці в Америці. А в Україні – то не наші? Бо вони – не гамерикани, але лем – руси.

Місцеве населення в Україні тільки зрідка вважало оптантів українцями, вони для них були тільки чужинцями – чехами, але найчастіше – «гуцулами». Таку назву, прозивку, кличку наші люди вважали за велику образу і приниження, бо вони навіть не знали, що це слово означає. А ця прозивка походила з того, що подібний одяг, який носили наші переселенці зі Спіша (Порач, Ториски, Словинки), українці бачили у Карпатах. Це поспробував пояснити біля карти України місцевим жителям села Мирогоща у 1957 році Іван Бобалік, уродженець із Лукова, учень 10 класу.

Негативну роль зіграли й такі моменти: - жакливі картини із знищеної війною України, яку побачили на станціях із вікон вагонів по дорозі на Волинь;

- на станції прийняття людей часто ніхто не чекав, вони мусили самі шукати транспорт, який відвозив їх на місце призначення. По дорозі в село їх майно безслідно чезло;

- непривітне ставлення до них місцевих жителів, які чекали, що чеські будинки та поля залишаться їм. «Чого ви приїхали на нашу землю, за яку ми на війні кров проливали?» – часто закидали їм;

- чеські будинки, які згідно договору мали бути наділені їм, були зайняті такими самими переселенцями з Польщі, які туди раніше поселилися. Інші з них були виділені місцевим українцям або відведені під установа, магазини, уряди. Часто в одному домі оселяли по 2-3 родини;

- напружена і небезпечна ситуація в регіоні, де озброєні люди відвідували родини переселенців, вимагали від них харчі, алкоголь, насильно відбирали худобу, залюквали, загрожували, по селах були часті вбивства або безслідне зникнення людей, у тому числі з рядів оптантів;

- не в останній мірі була складна економічно-господарська ситуація, зруйноване війною господарство, високі податки, поставка державі «ізілшек продуктів» (зерна, картоплі, м'яса, яєць, масла), насильне вимагання закупити облігації державної позички-«займа» повинність на вивезенні лісоматеріалу – так звані «колодки», грошова реформа, наближення колективізації...

Все це підсилювало відчуття чужини, неприязнь до неї, до союзу, до режиму, всього, в тому числі українського та прагнення повернутися на Пряшівщину.

Жителі села в Україні у ті роки не мали громадянського паспорта: з метою утримати селян, як робочу силу для майбутніх колгоспів. Паспорт міг отримати тільки той, хто їхав вчитися в школу до міста, записався на роботу по організованому набору на шахти чи будівництво або знайшов собі державну роботу в місті. Це був дальший момент його самоідентифікації.

Через те, що радянські органи не визнавали на Словаччині видане Свідцтво про народження (*rodný* чи *krstný list*), його потрібно було здати у Районне бюро ЗАГС. На основі метрики видавали Свідцтво про народження, де дуже часто перекладали, перекладали на українську і російську мови прізвище, ім'я, писали цілком відмінну дату народження, а батькам, всім без винятку, написали українську національність. Навіть не ту «русскую», яку мали написану у оптаційних документах зі Словаччини. Без згоди, без офіційної підстави. А між оптантами були сотні людей словацької національності римокатолицького віросповідання, були мадяри, цигани, євреї, чехи, з яких створили українців. Люди протестували, показували свої офіційні чехословацькі документи, але це не допомогло виправити ідентифікаційну неточність. Пізніше, коли оптанти поверталися у Словаччину, з виправленнями вони мали великі проблеми, які коштували чималі гроші. (...)

Простіше було з віросповіданням. На Волині вже не було греко-католицьких храмів. Люди сходились по хатах, де колишні кантори чи півцочувачі молилися з домашніх молитовників, співали церковних пісень «по нашому», разом ходили на прощу до Почаївської Лаври, відвідували церкви у сусідніх селах

на свято, на яке у них вдома був празник – кермеш. Відомі випадки, що такий півцочувач навіть похрестив дитину, звінчав молодих, відслужив панахиду за покійником, посвятив паску, хоч він не мав на це канонічного права.

Справжнім святом для оптантів було, коли їм у руки діставався журнал «Дружню вперед» або газета «Нове життя», де люди прочитали про свій рідний край, про свою родину. Їх передавали з хати в хату. Це був єдиний, хоч і рідкісний контакт із рідним краєм. Другим таким торжеством для оптантів було, коли у село приїхав хтось із Пряшівщини. Вони ходили відвідувати краєзнавців, незалежно, чи це була людина з їхнього села, округу.

Надія масово повернутися у рідний край з'явилась аж у 1964 – 1989 роках, коли до ЧССР повернулося понад 7000 оптантів, їх сімей та потомків. Між ними було досить багато (така статистика ніколи не велася) осіб українського походження, колишніх переселенців із Польщі, росіян-уродженців азійських республік, в Україні народжених дітей.

Коли у 90-х роках Чехословаччина вирішила повернути своїх родаків-чехів і словаків із забрудненої зони після Чернобильської трагедії, наші оптанти туди не належали, бо вони всі мали у документах написану українську національність. Один дипломат у Києві, що походить із наших країв, сказав, що це не переселення «руснаків», але словаків! А в 1990 році тодішній міністр Словаччини Владімір Мечіяр дав журналістам таку інформацію: «На Україні живе тільки один словак, і той не бажає повернутися у Словаччину». В Україні не було статистики, скільки людей, походженням зі Словаччини живе в Україні. Не мала такої інформації ані Академія наук України. А знайшлося їх у 1989 році офіційно 7.940 осіб народжених у Словаччині. Заслугою Комітету реоптантів та уповноваженої у справах переселення Гелени Яцшової-Шмайдової, наших оптантів записали як «територіальних словаків». Інакше тих 1200 людей до сьогодні жили б у зоні радіації. Тому після повернення на Батьківщину вони почали приймати словацьку національність. Хоч національність і територіальна приналежність – це дві великі різниці. Але так роздумують і багато місцевих русинів Словаччини, що мають навіть вищу освіту, які ніколи в Україні не жили. Нашим оптантам, народженим до 1947 року на Словаччині, навіть визначні наші науковці, закидають, що оптанти винні у тому, що число людей української національності у Словаччині різко зменшується. На нашу думку причину треба шукати десь інде.

Думка про повернення назад, в історичну Батьківщину, ніколи не покидала наших співгромадян в Україні. Винятком були ті родини, діти яких поєднали свої родини з місцевими жителями, або які у Словаччині не мали близьких родичів. Масове повернення здійснилося у 1966-1969 роках, але дуже мало з них знайшли місце у своїх рідних селах. Ні сільські уряди, ні рідня не були зацікавлені прийняти «русів» у своє село. Причиною було те, що в їхньому домі, який він офіційно купив від держави або йому його виділили, жив хтось інший. Їх земля, луки та ліси законом № 183 від 23.12.1950 р. перейшли у власність держави, їх обробляли інші особи або кооперативи – ЄСГА. Тому люди поселялися у містах, де купляли будинок або квартиру, бо гроші у них здебільшого були, або шукали роботу на великих підприємствах, які своїм працівникам давали стабілізаційні або кооперативні квартири. Це означає, що вони погали у словацьке оточення, де, крім Пряшева, Межилаборець, Снин та Бардієва, не було українських шкіл чи класів основної школи. Переважна частина людей поселилась у Кошицях, де такої школи не було. Багато батьків посилали своїх дітей до середньої загальноосвітньої школи у Пряшів, як це видно із списків у публікації, виданої до 50-річчя Пряшівської української гімназії. Це було у 1968-69 кризових роках, коли на Словаччині велась цілеспрямована антиукраїнська кампанія. Батьки на сході Словаччини не хотіли посилати дітей до української школи.

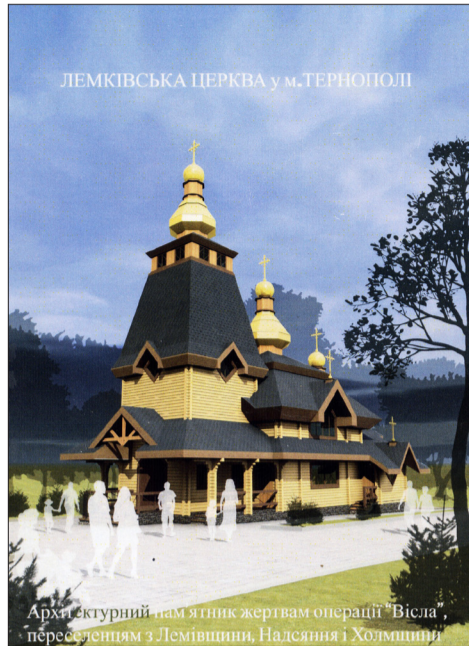
На семінарі до 50-річчя оптації, який організував Комітет реоптантів, було офіційним представником висловлено думку, що «українські школи у 60-х роках захоронили діти реоптантів». Це саме стосується віросповідання – більшість оптантів відвідувала на Україні православні храми, а після повернення на батьківщину частина перейшла до греко-католицької церкви. Багато оптантів, які мали відповідну освіту, отримали роботу в школах з українською мовою навчання, українському театрі, ансамблі «ПУНА», в радіо, КСУТІ, музеї. Вони до тепер вважають себе українцями, беруть участь у українських заходах, семінарах, фестивалях, передплатують пресу, слухають радіопередачі. Десятки людей-реоптантів стали на чолі художніх самодіяльних колективів різних жанрів. Між ними відомі співаки, декламатори, письменники, музиканти, диригенти, актори, журналісти, якими ми гордимся.

Далі буде.

ЖЕРТВОДАВЦІ на церкву-музей в Тернополі для переселенців з Польщі

Роман ЗАСТАВНИЙ –	8 000 грн.
Марія ТРОЙЧАК –	6 500 грн.
Родина ВЕНГРИНОВИЧІВ –	5 500 грн.
Любов ХОХЛА –	350 євро.
Ярослав ВОРОНА –	3 000 грн.
Надія СТАНЧАК –	100 фунтів стерл. 50 дол. США
Іван КОМАРА –	2 000 грн.
Іван ФАЛАТОВИЧ –	2 000 грн.
Микола МУШИНКА з Брюсселя –	100 євро
Іван ВІЛЬХА –	100 дол. США
Василь КОРУЦ –	200 дол. США
Петро СПЯК –	1 600 грн.
Павло СПЯК –	1 500 грн.
Марія РОЖУК –	1 500 грн.
Євген ХРУЩ –	1 300 грн.
Борис ВОЙТОВИЧ –	1 100 грн.
Надія ЛАДИНСЬКА –	1 000 грн.
Марія ЛАПІЧАК –	1 000 грн.
Микола СПЯК –	1 000 грн.
Василь АНТОНІВ з Москви –	1 000 грн.
Петро і Марія ЛУЦИК –	1 000 грн.
Анна БУБНЯК –	1 000 грн.
Василь ТЕЛЕНЦЬО –	1 000 грн.
Єпископ Василь СЕМЕНЮК –	900 грн.
Марія ВОЙТОВИЧ –	100 дол. США
Надія ПОПИК –	700 грн.
Степан ХРІН –	550 грн.
Ганна ГОНЧАРИК –	500 грн.
Ірина ДИКА –	500 грн.
Володимир ПИСАРЕНКО –	500 грн.
Юлія ШАФРАН –	500 грн.
Іван ТРОЙЧАК –	500 грн.
Владислав МАКСИМОВИЧ –	50 дол. США
Рута САРДИГА –	50 дол. США
Тарас ВОЙТОВИЧ –	350 грн.
Ярослав БАЗАР –	300 грн.
Марта РУСИНЯК –	300 грн.
Фенна РУДАКЕВИЧ –	300 грн.
Віктор ЛУК'ЯНЧУК –	300 грн.
Галина БЛАЩАК –	250 грн.
Марія БАЗАР –	200 грн.
Антоніна КОЛТУНЮК –	200 грн.
Іван ОЛІЯР –	200 грн.
Ганна ПАНЬКІВ –	200 грн.
п. ПОТРАВНА –	200 грн.
Лариса СОРОКА –	200 грн.
Невідомий (через І.Фалатовича) –	200 грн.
Оксана ЦАПЛЯК –	200 грн.
Марія ДІДИК –	200 грн.
Парасковія ТРАЧ –	200 грн.
Ігор ДЕНИС –	200 грн.
Іван ТХОРИК –	200 грн.
Надія БУЛКА –	150 грн.
Надія ЧЕРНЯК –	150 грн.
Ганна КУРИЛО –	100 грн.
Родина Цюри –	100 грн.
Михайло ТХОРИК –	100 грн.
Неля ТХОРИК –	100 грн.
Катерина ПАВЛІШ –	100 грн.
Іванна СТАСЮК –	100 грн.
Крім того зібрано: «Лемківський Йордан» у Тернополі (19.01.2011 р.) –	1 802 грн.
«Лемківська Вагра» у Монастириську (5-6.08.2011 р.) –	4 813 грн.

Сердечні дякуємо! **БОЖЕ, ЗАПЛАТ!**

РЕКВІЗИТИ

Тернопільської обласної дирекції Відкритого акціонерного товариства «Райффайзен Банк Аваль» для готівкового та безготівкового зарахування національної валюти
Назва банку: **ТОД АТ «Райффайзен Банк Аваль», м. Тернопіль**
МФО: 380805
Код: 37076625
Рахунки: 26003316595 (грн.)
26002316596 (дол.)
26001316597 (євро.)

Одержувач коштів: **Релігійна громада «Парафія Вознесіння Господнього».**
На будову церкви-музею в Тернополі для переселенців із Польщі.

ЛЕМКІВСЬКІ ПРИПОВІДКИ

(З нових записів)

Без роботи дни ся тягнут як роки.
Біда біду найде, хоч і сонце зайде.
Білий хліб ся родит на чорній землі.
Божы Очы видят нас вден і вночы.
Бортак глядят видного місьця, а мудрого і в куті видно.
В доброго газды соломка марно не пропаде.
Вчый дітину не колом, а добрым словом!
В чужій стороні – не глядай оборони.
Де ест хліб і вода – там неє голода.
До очы – брат, поза очы – кат.
До свого роду – хоц през воду.
Дотля пес не навчят-ся пливати, покля ся му до ух не наліє.
Задармо ани кура не гребе.
За рідний край – жытя отдай!
Зима – тлуста, пшениця – густа.
Знав ес діти робити, знай їх затим навчити.
Каждый гордовитий – кус мішком прибитий.
Кепській газда, як десьят робіт зачынат, а жадной не кінчат.
Кого літо пече, того зима припече.
Лемко іздив за море: привіоз доляры і горе.
Лемко пінязями обертат: в єдного пожычат, другому вергат.
Ліпше в рідним краю сконати, як на чужыні банувати.
Ліпше потерпіти, як кривду зробити.
Марцьова днина, як прикра дітина.
Мудрий не вшыгко повідат, што зна, а бортак не вшыгко зна, што повідат.
На доброго коня не треба батога.
На кажде зыля ест своя хвиля.
На чужых жен смотриш – своей ся позбуджеш!
На языці – мед, а на серці – лед.
Обріс лемко бідом, як камін мохом.
Од капусты – хлопы тлусты.
Палюнка хлопа тримат – кобаса того не дас.

Запам'ятав од своїх родичів,
сам назберав і впорядкував
Ігор ДУДА з Ганчови.

Лемку! Маи бесідувати, гварити, мовити, повідати,
радити, речы, гадати.

Втовди лем будеш собом і шанувати Тя будут Люде.

ВУНДЕР-КІНД ОД СЯНОКА

Новеля

Коли то было і в якім часі неє ниякого значыня, але тото же під Римановим вродив-ся «Вундер-кінд» (нім. *Чудо-дітина*) і на Лемківщині на єдного лемка стало більше. То была сушча правда. З приходом на тот сьвіт Ваніко (таке дали му імено), а може ішчы до того юж мав неабьякій хыст до вшыткого того, без чога лемко – не лемко. Найвекший наклін мав до сьліваня і танцюваня. Штаєра Ваніко навчыв-ся ішчы товды, коли з ним мамка ходила в тяжі. В брисы йому было юж затісно, то він ногами вырабляв такы выкрутасы дотиль, покля го не выпустили на сьвіт Божий. А з приходом на сьвіт нароби́в такого вереску, же вшыткы коти повтікали з хыжи, а пес Азор цілий тыж ден не высував головы з буды. То были першы ознакы до сьліваня. І як лем Ваніко достав притулок в колысці, то його радости не было краю, бо він достав повну свободу, на яку чекав девят місяців. В колысці він сой лежав і без престанку переберав ногами – то він юж прешов на краковяка, в єдночасы вырабляв голос преважні втовды, коли хтів барз істи або з ним было дашто в невпорядку: то він так врешчав, як бы го ризали на жыво і брав такы высокы нуты, же няньо затыкали уха і втікали з хыжи надвір, бо веце не было кому, а коты з першого разу не вытримували такого сусыдства і ся преберали деси на під. Як бы там не было, а час не стояв на місцы, як і Ваньове жытя. Він юж знав як давати собі раду, але без сторонньої помочы ішчы ся не міг обыйти. Ту му помагала нанашка, яка го до безтямы любила і называла «мій злотий Ваніко». Нанашка часто го навіщчала, жебы побавити. Приходила нанашка, крба мамка ішла до стайні обходити худобу. Єдного разу, коли Ваніко лежав в колысці, переберав, як звиклі, ногами і радисно повискував, пришла нанашка. Нанашку, за обычаєм, треба было цылювати в руки. А так, як Ваніко був ішчы малий і не годен був цылювати, то тото з вельком охотом робив няньо – Ваньо Старший. Нанашка была тиж не против і з охотом поперала тоту традицію. По тому цылювано рук они покус преходили до гамбы. Ту нанашці не было рівних: она підставляла або ховала гамбу. Няньови тота забавка была барз до вподобы, він був добрий

газда і знав як зауздати тоты нанашкіны фортель. Оны так ся захвитили том забавом, же забыли о вшыткым на сьвіті. Няньо, як голодний пес, якому нараз запахло кобасом, шалено і з великим запалом цілював нанашку і так міцно притискав до ся, же з нанашкіной кошелі выпирнули груди. Ваньо Старший був на семім небі, йому ся здавало, же зымав юж басчну Жар-птицю. Нанашкіны груди додали му ішчы більшого запалу до цылюваня. Він не міг пропустити такой нагоды, він ся старав як лем міг, жебы догодити нанашці. Не знатя, чым бы тота забава ся скінчыла і до чога бы они пришли, як бы Ваніко не поймав оченятами, але не Жар-птицю, а нанашкіны циці. Він юж добрі знав, што то таке і чым они пахнут, то з радости зачав махати руками і ногами, бо нараз на нього напав велький голод. Тото його йорзаня ногами і руками привело до того, же Ваніко выслизнув з колыски і дав нурка до шафлика, де на нього чекала барз студена вода, яку приносили до праня. Ваніко не був готови до такой неочекуваной зміны в погоді, зато нароби́в такого крику, же куры попадали з бантів, а пес Азор одразу одорвав-ся разом з ланцом і втюк в сьвіт за очы. Йой- йой, што там лем не было, не дай, Боже, нікому таке пржежыти. Нанашка зо страху стратила фартук і в момент деси ся поділа. Мамка прилетіла зо стайні біла як сьтіна. Ваньо Старший – скарана година, одразу був депортований з хыжи до стайні, межде кони. Ванікови тото моржуваня нич не зашкодило, а лем пішло на корист, бо він ся добрі загартував, навчыв-ся пливати і достав файного апетиту, што в скорім часі дозволило му прейти на козяче молоко, грудку і киселицю, яка го твердо поставили на ноги. Мамі серце змякло і няньо був амнестований і достав допуск до спаня в хыжи, разом з мамом. Нанашка забыла дорогу до «злогого Ванічка». В лемківській родині настали добри часы, запанували мир і злагода. Но жытя не стояло на місці. Пред Ваніком чекали новы выпробуваня, але то буде потім.

Миколай ФУЧЫЛО зо с. Воля Нижня,
п-т Сянік. Гнески – мешканец с. Остає,
р-н Підволочыск на Тернопільщині.

ПОСЬМІЙМЕ-СЯ КУСЦЬОК

Лемківській гумор

Вден і вночы

– Куме, ваша дівка коли думат-ся выдати?
– Думат, і вден, і вночы.

Гвер і машынгвер

– Няню, яка ріжниця межде гвером а машынгвером?
– Така сама, сыну, як межде тым як гварю я і гварит мама.

Добра вода

– Ци ваша вода ест добра?
– Як зысти рыбы, то барз добра...

Добрий зарібок

Клієнт: – Пане адвокат, кілько вартує ваша поміч в справі?
Адвокат: – За одповід – 10 злотих. Яке мате друге пытаня?

Добрий пес

– Мам такого пса, же чесного чловека одразу познає і не руыт, а злодія роздер бы.
– То добрий пес!
– Але-м го выгнав.
– А то чом?
– Бо юж і на мня зачав-ся шмаряти...

Заздоростны

– Повідают, же-с зывз си нову жену?
– Але люде заздоростны! Не така юж она нова...

Злий пес

Листоноша приходит до брамы і видит

табличку: «Варуйся пса!» Але як не звидів жадного пса, входить і враз чує завиваня...
З дому выходит газда і кричыт:
– Вы, што чытати не знате? Юж третій, хто наступив на мою пса!

Зна

– Куме, яка ест ріжниця межде твоем а моем женом?
– Не знам.
– А я знам...

Ішчы летит

Два приятелі вандрували в горах. Нараз єден зорвав-ся зо скалы і полетів в пропаст. Другий гулякат:
– Ваню, ци-с жывий?
– Жы-ы-вий!
– Голова-рукы-ногы цылы?
– Цы-і-лы!
– Но то вылізай догоры!
– Не мо-о-жу, бо ішчы ле-е-чу!

Кровны родиче

– Ліпше бым оддала-ся за дябла – мам так терпіти! – кричыт жена на мужа.
– Нич не выйде з того. Шлюбы з кровными родичами сут заказаны.

Лемко знав Леніна

Лемко стрчав-ся з Леніном в Закопанім пред Першом сьвітовом войном. По другій войні зостав вывезени на Донбас. Приходит якости до уряду, видит образ на сьтіні і гварит:
– А я того жыда знам...

«Дзвони Лемківщини» -

часопис Всеукраїнського Товариства «Лемківщина»

Наша адреса:

46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21, тел. 52-29-93.

Реєстраційне свідоцтво ТР 145

Замовлення № 409. Тираж 1000

Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

ТзОВ «Терно-Граф», м.Тернопіль, вул. Текстильна, 18. Тел. 52-28-79, 52-28-97

Редактор Ігор ДУДА

Редакційна колегія:

Парасковія ТРАЧ - відповідальний секретар, Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль),
Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ), Степан МАЙКОВИЧ (Львів).

Комп'ютерний набір і верстка - Тарас ВАШКІВ.

Висловлені авторами думки можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.

Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.